I de forenede sager 286/82 og 26/83,

angående anmodninger, som Tribunale di Genova i medfør af EØF-traktatens artikel 177 har indgivet til Domstolen for i den for nævnte ret verserende sag

GRAZIANA LUISI

mod

MINISTERIET FOR STATSKASSEN (sag 286/82)

og

GIUSEPPE CARBONE

mod

MINISTERIET FOR STATSKASSEN (sag 26/83)

at opnå en præjudiciel afgørelse vedrørende fortolkningen af artiklerne 67, 68 og 106 i EØF-traktaten, der skal gøre det muligt for den forelæggende ret at tage stilling til, om en række italienske lovbestemmelser om overførsel af fremmed valuta i henhold til de nævnte bestemmelser er retmæssige,

har

DOMSTOLEN

sammensat af præsidenten J. Mertens de Wilmars, afdelingsformændene T. Koopmans, K. Bahlmann og Y. Galmot, dommerne P. Pescatore, Mackenzie Stuart, G. Bosco, U. Everling og C. Kakouris,

generaladvokat: G. F. Mancini
justitssekretær: P. Heim

afsagt følgende

DOM

Sagsfremstilling

Forelæggelseskendelserne, retsforhandlingernes forløb og de indlæg, der er indgivet i medfør af artikel 20 i protokollen vedrørende statutten for EØF-Domstolen, kan sammenfattes som følger:

I — Faktiske omstændigheder og retsforhandlinger

1. De faktiske omstændigheder i tvisterne i hovedsagerne kan sammenfattes som følger:

a) Sag 286/82

Ved rapporter optaget den 28. august 1979 og den 12. december 1980 fastslog Ufficio Italiano dei Cambi (den italienske valutacentral), at sagsøgte i hovedsagen, fru Graziana Luisi, der er italiensk statsborger og bor i Italien, i udlandet havde brugt betalingsmidler i 1975 til en værdi af 24 906 393 lire og i 1976 til en værdi af 8 464 440 lire. Af de nævnte rapporter fremgår, at fru Luisi i løbet af 1975 og 1976 i en række italienske banker havde anmodet om og fået udbetalt forskellige beløb i fremmed valuta, bl.a. amerikanske dollars, schweizerfrancs, tyske mark og franske francs.

Udførsel af fremmed valuta var ifølge den på tidspunktet for disse udbetalinger gældende italienske lovgivning tilladt med beløb til en værdi af højst 500 000 lire pr. år. Ministeriet for statskassen pålagde for overtrædelser af denne lovgivning fru Luisi to bøder, der hver især androg forskellen mellem det udførte valutabeløb og det tilladte maksimumsbeløb.

Fru Luisi har under en ved Tribunale di Genova anlagt sag anfægtet gyldigheden af de bekendtgørelser, i henhold til hvilke disse bøder blev pålagt, og har herved anført, at hun udførte den omhandlede valuta til brug under turistophold i Forbundsrepublikken Tyskland og i Frankrig. Hun havde desuden dengang været under lægebehandling i Tyskland. Det er hendes opfattelse, at de italienske regler til begrænsning af udførsel af betalingsmidler i form af fremmed valuta, der skal bruges på turistrejser, er i strid med fællesskabsrettens regler om kapitalbevægelser og løbende betalinger.

b) Sag 26/83

Ved rapport af 6. september 1979 fastslog Ufficio Italiano dei Cambi, at sagsøgeren i hovedsagen, Giuseppe Carbone, der er italiensk statsborger og bor i Italien, i 1975 i udlandet havde brugt betalingsmidler til en værdi af 13 801 310 lire. Af nævnte rapport fremgår, at Giuseppe Carbone i november 1975 i ca. tyve italienske banker havde købt amerikanske dollars, schweizerfrancs og tyske mark for i alt det nævnte beløb. Ministeren for statskassen pålagde som følge af denne overskridelse af det i den dagældende italienske lovgivning fastsatte maksimumsbeløb på 500 000 lire

den 28. november 1981 Giuseppe Carbone en bøde på 13 301 310 lire, dvs. et beløb svarende til det beløb, hvormed det udførte valutabeløb overskred det tilladte maksimum.

Giuseppe Carbone anlagde derefter i anledning af dette bødepålæg sag mod ministeren for statskassen ved Tribunale di Genova. Han har under denne sag oplyst, at den fremmede valuta er brugt på en turistrejse af tre måneders varighed til Forbundsrepublikken Tyskland og har gjort gældende, at de italienske regler til begrænsning af betalingsmidler i form af fremmed valuta til turistformål er i strid med fællesskabsretten, herunder bl.a. med artiklerne 3, litra c), 5, 67, 68, 71 og 106 i EØF-traktaten.

De relevante italienske bestemmelser

2. De italienske valutabestemmelser findes i lovdekret nr. 476 af 6. juni 1956 om indførelse af nye bestemmelser for valutahandel og om et frit marked for pengesedler (Gazzetta ufficiale nr. 137 af 6. 6. 1956) samt en række dekreter til gennemførelse heraf.

Ifølge artikel 1, sidste punktum, i nævnte lovdekret, forstås ved fremmed valuta gyldige udenlandske pengesedler, værdipapirer og andre fordringer betalbare i lovlige betalingsmidler uden for republikkens område, som kan anvendes ved betalinger til og fra udlandet.

I artikel 8 i lovdekretet bestemmes, at valutaindlændinge er forpligtet til at sælge den fremmede valuta, de er i besiddelse af, til Ufficio Italiano dei Cambi.

Banca d'Italia eller de kreditinstitutter, der er bemyndiget til at handle på dennes vegne, kan efter regler, der fastsættes af ministeren for udenrigshandel (Jfr. lovdekret nr. 476, artikel 10, litra a), sælge udenlandsk valuta til udførsel til valutaindlændinge, der tager på turist-, forretnings-, studie- eller kurrejser til udlandet.

I artikel 4, litra a) i ministerialdekret af 6. juni 1956 (Gazzetta ufficiale nr. 138 af 7. 6. 1956), bestemmes, at

»privatpersoners udførsel af pengesedler til brug på turistrejser, forretningsrejser, studieophold og kurrejser kan ske med et beløb, der fastsættes af ministeren for udenrigshandel«.

En fastsættelse som omhandlet skete første gang ved artikel 12 i ministerialdekret af 26. oktober 1967 (Gazzetta ufficiale nr. 280 af 10. 11. 1967, hvori det var bestemt, at der til brug på turistrejser, forretningsrejser, studieophold og kurrejser maksimalt kunne udføres 1 000 000 lire pr. rejse. I ministerialdekret af 21. marts 1974 (Gazzetta ufficiale nr. 77 af 22. 3. 1974) blev det senere bestemt, at valutaindlændinges udførsel af pengesedler og af fordringer i fremmed valuta kunne ske til de angivne formål med et beløb til en værdi af maksimalt 500 000 italienske lire (artikel 13, litra a)).

I eneste artikel i ministerialdekret af 2. maj 1974 om ændring af ministerialde-

kret af 21. marts 1974 (Gazzetta ufficiale nr. 114 af 3. 5. 1974) bestemmes:

»a) valutaindlændinges udførsel af pengesedler samt fordringer i fremmed valuta, der sker med henblik på turist- og forretningsrejser, studieophold eller kurrejser, kan ske med et beløb modsvarende maksimalt 500 000 italienske lire pr. år«.

Ministerialdekret af 22. december 1975 (Gazzetta ufficiale nr. 343 af 31. 12. 1975) indeholder i artikel 13 en tilsvarende bestemmelse, hvorefter personer, der begiver sig til udlandet på rejser af den omhandlede art, kan erhverve fremmed valuta for et beløb, der maksimalt modsvarer 500 000 italienske lire pr. år.

I medfør af artikel 13 i lovdekret nr. 476 kan der indgives ansøgning til ministeren for udenrigshandel om særlig tilladelse til at erhverve fremmed valuta med et beløb til en værdi af over 500 000 lire. (Ansøgninger kan efter bemyndigelse fra ministeren behandles af Ufficio Italiano dei Cambi). I cirkulære nr. A/300 af 3. maj 1974, punkt 3, fra Ufficio Italiano dei Cambi tillades det udtrykkeligt, at rejsende, der er på turist-, forretnings-, studie- eller kurrejser i udlandet, kan erhverve valuta for over 500 000 lire efter forudgående godkendelse ved Ufficio Italiano Cambi af den i hvert enkelt tilfælde fremlagte dokumentation.

For udførsel af fremmed valuta med et beløb til en værdi i lire på mere end det almindeligt tilladte eller det eventuelt særligt for valutaindlændigen tilladte beløb, kunne der på det tidspunkt, hvor de begivenheder, der har givet anledning til sagen, udspillede sig, administrativt pålægges en bøde på indtil fem gange værdien af den valuta, der var ulovligt udført (artikel 15 i lovdekret nr. 476); ved lovdekret nr. 31 af 4. marts 1976 (Gazzetta ufficiale nr. 60 af 5. 3. 1976) er der senere blevet indført egentlig strafsanktionering af overtrædelser.

Valutabestemmelserne er yderligere blevet ændret ved ministerialdekret af 12. marts 1981 (Gazzetta ufficiale, Supplement nr. 82 af 24. 3. 1981). Herefter er den maksimale modværdi i lire, for så vidt angår valuta til dækning af udgifter til turist- og forretningsrejser, blevet sat op til 1 100 000 lire pr. år med mulighed for særlig bevilling af højeste beløb, alene for så vidt angår forretningsrejser. Ifølge samme dekret som ændret ved ministerialdekret af 14 juli 1982 (supplement til Gazzetta ufficiale nr. 207 af 29. 7. 1982) er dernæst ved cirkulære nr. 1/11 fra Ufficio Italiano dei Cambi det beløb, valutaindlændinge, der ønsker at tage turistrejser til udlandet, kan erhverve, blevet fastsat til modværdien af 1 600 000 lire, herunder udenlandske pengesedler til en værdi af 100 000 lire og resten betalingsmidler af anden art. Valutaindlændinge på forretnings-, studie- eller kurrejser kan ifølge nævnte cirkulære erhverve udenlandsk valuta til dækning af faktiske rimelige udgifter og mod fremlæggelse af dokumentation i de udbetalende pengeinstitutter.

Fællesskabsrettens bestemmelser

3. Sagsøgerne i hovedsagerne har ved den forelæggende ret påberåbt sig dels traktatens artikler 67 og 68 om kapitalbevægelser, dels traktatens artikel 106 om betalinger, som vedrører udveksling af varer, tjenesteydelser og kapital, samt overførsler af kapital og lønninger.

Artikel 106, stk. 3, har følgende ordlyd:

»Medlemsstaterne forpligter sig til ikke at indføre nye indbyrdes restriktioner for overførsler i forbindelse med de usynlige transaktioner, som er opregnet i bilag III til denne traktat.

Den gradvise afskaffelse af bestående restriktioner gennemføres i overensstemmelse med bestemmelserne i artiklerne 63-65, i det omfang den ikke omfattes af reglerne i stk. 1 og 2 eller af kapitlet vedrørende kapitalens frie bevægelighed«.

Listen over usynlige transaktioner i bilag III til traktaten indeholder bl.a. følgende punkter:

— forretningsrejser;

— turisme;

— personlige rejse- og opholdsudgifter i studieøjemed;

— personlige rejse- og opholdsudgifter af helbredsmæssige grunde;

— personlige rejse- og opholdsudgifter af familiære grunde.

Rådet har vedtaget to direktiver til gennemførelse af artikel 67 i traktaten. Det første stammer fra den 11. maj 1960 (EFT 1959-1962, s. 47) og det andet, der udvider og ændrer det første, fra den 18. december 1962 (EFT 1963-1964, s. 5). I bilag I til de to direktiver findes en fuldstændig fortegnelse over de af artikel 67 omfattede kapitalbevægelser. I bilag I er kapitalbevægelserne inddelt i fire grupper, der hver især er opført i lister under bogstavbetegnelserne A, B, C og D. Ifølge artikel 7 i første direktiv er medlemsstaterne forpligtet til at underrette Kommissionen om ændringer i de bestemmelser, der gælder for de i liste D nævnte transaktioner.

Rådet har herudover vedtaget to direktiver til gennemførelse af artikel 106 i traktaten. Det drejer sig for det første om direktiv 63/340 af 31. maj 1963, der er udstedt i henhold til artiklerne 63 og 106, stk. 2, og ved hvilket alle forbud mod eller hindringer for betalinger for tjenesteydelser skal ophæves, når udvekslingen af tjenesteydelser alene er begrænset gennem indskrænkninger i adgangen til at foretage de dermed forbundne betalinger (EFT 1963-1964, s. 28). Artikel 3 i dette direktiv har følgende ordlyd:

»Dette direktiv gælder for de i traktatens artikler 59 og 60 nævnte tjenesteydelser.

Det gælder dog ikke for tjenesteydelser inden for transportområdet og for udlevering af rejsevaluta til turister«.

For det andet foreligger Rådets direktiv 63/474 af 30. juli 1963, der er udstedt i henhold til artiklerne 63 og 106, stk. 3, og handler om liberalisering af betalingsoverførsler for usynlige transaktioner, der ikke står i forbindelse med omsætning af varer, tjenesteydelser, kapitalbevægelser eller persontrafik (EFT 1963-1964, s. 40). Bilaget til dette direktiv angiver ikke udgifter i anledning af turist-, forretnings-, studie- eller kurrejser som usynlige transaktioner.

Retsforhandlinger

4. Tribunale di Genova udtaler i forelæggelseskendelsen i sag 286/82, at det af Domstolens dom af 11. november 1981 (sag 203/80, Cassati, Sml., s. 2595) fremgår, at fællesskabsreglerne om kapitalbevægelser ikke indebærer, at medlemsstaterne er forpligtet til at afskaffe restriktioner for udførsel af kontant fremmed valuta. Tribunale finder imidlertid, at de transaktioner, der er tale om i det foreliggende tilfælde, må henføres til punkterne turisme, forretnings-, studie- eller kurrejser, dvs. usynlige transaktioner som omhandlet i artikel 106, stk. 3, første afsnit, i traktaten, og som opført i listen i bilag III til traktaten. Den nationale ret finder derfor, at der er anledning til at spørge, om Fællesskabets borgere besidder rettigheder, som medlemsstaterne skal respektere i henhold til »stand-stil«-reglerne i artikel 106, stk. 3, første afsnit. Domstolen har ikke i nævnte dom fortolket denne bestemmelse i relation til artiklerne 67 ff. i traktaten vedrørende kapitalbevægelser, og Tribunale har derfor ved kendelse af 12. juli 1982 i henhold til traktatens artikel 177 besluttet at udsætte sagen og at anmode Domstolen om en afgørelse af følgende præjudicielle spørgsmål:

»Kan personer, der er bosat eller har hjemsted i en bestemt medlemsstat, og som i forbindelse med turistrejser, forretningsrejser, studie- eller kurophold udføre udenlandske pengesedler og værdipapirer lydende på udenlandsk valuta, støtte rettigheder, som medlemsstaterne skal respektere, på stand-still-bestemmelsen i traktatens artikel 106, stk. 3, første afsnit, når henses til, at denne transaktion er en af de i bilag III til traktaten nævnte usynlige transaktioner?

Eller er den pågældende transaktion, der her reelt udgør en overførsel af rede penge, som følge af henvisningen i traktatens artikel 106, stk. 3, andet afsnit, omfattet af de kapitalbevægelser, som medlemsstaterne ifølge traktatens artikler 67 og 68 og Rådets direktiver af 11. maj 1960 og 18. december 1962 ikke er forpligtet til at liberalisere, hvorfor medlemsstaterne på disse områder kan træffe kontrolforanstaltninger og fastsætte sådanne administrative sanktioner som i nærværende sag«?

5. Tribunale di Genova anfører i begrundelsen til forelæggelseskendelsen i sag 26/83, at fri udveksling af tjenesteydelser i henhold til traktatens artikel 59 i kraft af traktatens artikel 106, stk. 1, må medføre, at enhver form for kontrol med de betalinger, der har med udvekslingen af tjenesteydelser at gøre, afskaffes. I den foreliggende sag er valuta i form af tyske mark blevet anvendt til turisme på en af Fællesskabets medlemsstaters område, og navnlig til tjenesteydelser i hotelsektoren eller dermed beslægtede sektorer. Tribunale mener, at der er behov for en fortolkning af begrebet bevægelighed for tjenesteydelser i artikel 106, stk. 1, og navnlig for at bestemme betydningen af de med præsteringen af tjenesteydelser på turistområdet forbundne valutaoverførsler i relation til begreberne »løbende betalinger« eller »kapitalbevægelser«, og har derfor ved kendelse af 22. november

1982 i medfør af EØF-traktatens artikel 177 besluttet at udsætte sagen og at anmode Domstolen om en præjudiciel afgørelse af følgende spørgsmål:

»Har Fællesskabets borgere, in casu indlændinge, der som turister tager til udlandet og herved udfører udenlandsk valuta samt pengeanvisninger i udenlandsk valuta, rettigheder, som medlemsstaterne skal beskytte i henhold til den umiddelbart anvendelige regel i traktatens artikel 106, stk. 1, når det lægges til grund, at turistrejser henhører under området for tjenesteydelser, og valutaoverførsler til afholdelse af dermed forbundne udgifter må bedømmes som løbende betalinger, der som sådanne er liberaliserede på samme måde som de tjenesteydelser, de modsvarer?

Eller hører transaktionen omvendt, idet den omfattes af de i bilag III til traktaten nævnte usynlige transaktioner, og idet den objektivt set er en overførsel af kontantbeløb i valuta på grund af henvisningen i artikel 106, stk. 3, andet afsnit, til en af de kapitalbevægelser, for hvilke der efter bestemmelserne i traktatens artikler 97 og 98 samt Rådets direktiver af 11. maj 1960 og 18. december 1962 ikke kræves en obligatorisk liberalisering, således at en medlemsstat på dette område retmæssigt kan føre kontrol og pålægge bøder, eventuelt som i den foreliggende sag administrativt«?

Forelæggelseskendelserne er registreret på Domstolens justitskontor den 27. oktober 1982 (sag 286/82) og den 21. februar 1983 (sag 26/83).

6. Domstolen har ved kendelse af 8. juni 1983 besluttet at forene de to sager med henblik på den mundtlige forhandling og dommen.

I henhold til artikel 20 i protokollen vedrørende statutten for Domstolen har følgende indgivet skriftlige indlæg:

— i sag 286/82, sagsøgeren i hovedsagen Graziana Luisi, ved advokaterne Giuseppe Conte og Gualtiero Timossi, Genova, og Den franske Republiks regering, ved attaché i premierministerens generalsekretariat, Jean-Paul Costes, som befuldmægtiget;

— i sag 26/83, sagsøgeren i hovedsagen, Giuseppe Carbone, ved advokaterne Giuseppe Conte og Gualtiero Timossi, Genova, og kongeriget Nederlandenes regering, ved E. F. Jacobs, for udenrigsministeriets generalsekretær, som befuldmægtiget;

— i begge sager af Forbundsrepublikken Tysklands regering, ved Martin Seidel som befuldmægtiget, af kongeriget Belgiens regering, ved W. Collins (i sag 286/82) og af E. de Beer de Laer (i sag 26/83), som befuldmægtigede, af Den italienske Republiks regering, ved Avvocato dello Stato Marcello Conti, som befuldmægtiget, og af Kommissionen for De europæiske Fællesskaber, ved

Guido Berardis fra den juridiske tjeneste, som befuldmægtiget.

Domstolen har på grundlag af den refererende dommers rapport og efter at have hørt generaladvokaten besluttet at indlede den mundtlige forhandling uden forudgående bevisførelse. Domstolen har dog anmodet parterne i den præjudicielle sag om i retsmødet at udtale sig nærmere om deres opfattelse af begrebet »forretningsrejse«, jfr. bilag III til traktaten.

II — Skriftlige indlæg til Domstolen

De indlæg, der er indgivet i nærværende sag, har i alt væsentligt samlet sig om tre hovedsynspunkter, for så vidt angår vurderingen på baggrund af traktatens regler af fysisk udførsel af valuta til turistmæssig brug; ifølge den første opfattelse er disse transaktioner kapitalbevægelser, der er omfattet af traktatens artikel 67; ifølge den anden er der tale om usynlige transaktioner i den i artikel 106, stk. 3, i traktaten forudsatte betydning; endelig er der efter en tredje opfattelse tale om betalinger i forbindelse med præstation af tjenesteydelser i den i artikel 106, stk. 1, forudsatte betydning.

Indledning

Den italienske regering har først og fremmest ytret sin tvivl med hensyn til rigtigheden af, at sagsøgerne i hovedsagen har anvendt al den valuta, der er tale om i de to hovedsager, som turister i lande i Fællesskabet. Den anfører, at sagsøgerne i hovedsagerne ikke har fremlagt klare beviser i så henseende. Men de store beløb, der er udtaget i forholdsvis korte tidsrum i hvert af de to sanktionerede tilfælde, overstiger i vidt omfang, hvad en turist har brug for selv under et længere ophold i udlandet. Endvidere er der delvis tale om valuta, der er gangbar i tredjelande. Den italienske regering har herved anført, at efter den italienske valutalovgivning er endog en valutaindlændings blotte besiddelse af fremmed valuta, der ikke er blevet solgt til Ufficio Italiano dei Cambi inden for den gældende frist, en ulovlig handling. Selv om det ikke er Domstolens opgave at tage stilling til de faktiske omstændigheder i hovedsagen, må det være hensigtsmæssigt at oplyse den nationale ret om, at fællesskabsbestemmelserne om kapitalbevægelser, betalinger og overførsler vedrørende usynlige transaktioner ikke omfatter valutaindlændinges blotte besiddelse af fremmed valuta eller gælder valutaindlændinges udførsel af valuta til tredjelande.

Den italienske regering har til grund for sit indlæg lagt, at tvistens genstand alene er udbetaling og udførsel af valuta, der ikke har ganske bestemte anvendelsesformål, men blot er nødvendig for rejsende i udlandet til tilfredsstillelse af almindelige behov under rejsen.

Indlæg vedrørende anvendeligheden af artikel 67

Den franske regering og *den italienske regering* har anført, at udførsel til turistbrug af valuta er en kapitalbevægelse, der er omfattet af artikel 67. De har

til støtte for denne opfattelse gjort gældende, at en sådan udførsel er en rejsendes eneste middel til at råde over betalingsmidler i et givet land. Når grænsen passeres, er det endnu usikkert, hvorledes disse betalingsmidler til sin tid vil blive anvendt. Faktisk er de omhandlede betalingsmidler på udførslens tidspunkt ikke bestemt til at betale en bestemt ydelse med, og der er således tale om en blot og bar overførsel af valuta fra en medlemsstat til en anden. Samtlige betingelser for at henføre transaktionen til de i artikel 67 omhandlede kapitalbevægelser er således opfyldt. Fysisk udførsel af værdipapirer er da også anført i liste D i bilag I til Rådets første direktiv af 11 maj 1960 til gennemførelse af traktatens artikel 67. De transaktioner, der er opført på denne liste, er kapitalbevægelser, for hvilke medlemsstaterne ikke er blevet pålagt nogen liberaliseringsforpligtelse.

Den italienske regering har tilføjet, at denne opfattelse bekræftes af den omstændighed, at private turistrejser ikke nævnes som en usynlig transaktion i bilaget til Rådets direktiv 63/474, der handler om liberalisering af overførsler i tilknytning til usynlige transaktioner, der hverken er løbende betalinger eller kapitalbevægelser. Rådet har tilsyneladende ment, at overførsler i tilknytning til turistrejser henhører under kategorien kapitalbevægelser, i alt fald i det omfang, de ikke skal være betaling for præstation af bestemte tjenesteydelser.

Den italienske regering har henvist til Domstolens dom af 11. november 1981 (sag 203/80, Casati, Sml., s. 2595) og anfører herved, at medlemsstaterne ikke i medfør af artikel 71, første afsnit, skal iagttage en »stand-still«, som private kan påberåbe sig i relation til restriktioner for rejsendes udførsel af valuta. Ifølge artikel 67, stk. 1, skal der ej heller automatisk efter overgangsperiodens udløb ske en ophævelse af alle sådanne restriktioner. En liberalisering af denne art skal ske i henhold til den i artikel 69 fastlagte procedure.

Der kan herefter ikke blive tale om at anvende bestemmelserne i artikel 106, stk. 3, på udførsel af valuta til turisme, og dette må gælde, selv om turisme er nævnte i listen over usynlige transaktioner i bilag III til traktaten.

Den italienske regering har herved gjort gældende, at artikel 106, stk. 3 har en rent subsidiær karakter, idet de i bilag III til traktaten nævnte usynlige transaktioner kun omfattes af denne bestemmelse, såfremt de ikke er reguleret ved andre bestemmelser i traktaten. Af andet afsnit i stk. 3 fremgår jo, at overførsler i forbindelse med visse af de usynlige transaktioner, der er nævnt i bilag II, i virkeligheden udgør løbende betalinger, der er omfattet af artikel 106, stk. 1 og stk. 2, eller kapitalbevægelser i den i artikel 67 i traktaten forudsatte betydning. Henvisningen til artiklerne 63 og 65, for så vidt angår den gradvise afskaffelse af restriktioner for overførsler i forbindelse med usynlige transaktioner, har kun mening, for så vidt angår overførsler, der hverken er løbende betalinger eller kapitalbevægelser. At det forholder sig således beror på, at listen i bilag III til traktaten i det hele gengiver bilag B til OECD's regler for liberalisering af de usynlige transaktioner, der ikke er

affattet på grundlag at det begrebsapparat, EØF-traktaten har indført og navnlig ikke i lyset af definitionen af begrebet udveksling af tjenesteydelser i artiklerne 59 og 60.

Den italienske regering har herved anført, at man efter den sædvanlige inddeling af internationale betalinger sondrer dels mellem kapitalbevægelser og dels mellem løbende betalinger. De sidstnævnte går ud på en overførsel af valuta til gengæld for en samtidig modydelse, nemlig en levering af varer eller tjenesteydelser. Ved de førstnævnte er der tale om en løbende betaling i forbindelse med en handelsforretning og ved de sidstnævnte om en løbende betaling vedrørende en usynlig transaktion, og traktatens artikel 106, stk. 1 og stk. 2, omfatter i princippet begge tilfælde. Visse af de i bilag III til traktaten nævnte transaktioner, som f.eks. bankprovision og -omkostninger og repræsentations- eller reklameudgifter, kan imidlertid ikke henføres under begrebet tjenesteydelse, jfr. artiklerne 59 og 60 i traktaten. Begrebet »ydelser, der normalt udføres mod betaling« forudsætter nødvendigvis, at der består en særlig forbindelse mellem en bestemt yder og en bestemt modtager, der har hjemsted i en anden medlemsstat, hvorimod de ovenfor nævnte transaktioner nærmest gælder almindelige omkostninger, der ikke hænger sammen med et bestemt kontraktsforhold. Overførsler i forbindelse med disse transaktioner, der er fuldstændigt opregnet i bilaget til direktiv 63/474, henhører netop under det residuelle anvendelsesområde for artikel 106, stk. 3.

Rejsendes udførsel af valuta til turistmæssig brug er således som kapitalbevægelser ikke omfattet af den af artikel 106, stk. 3, omhandlede restkategori af overførsler i forbindelse med de i bilag III nævnte usynlige transaktioner. Såfremt den i nævnte stykkes andet afsnit bestemte afskaffelse af bestående restriktioner ikke gælder sådan udførsel, må dette følgelig også blive resultatet, for så vidt angår »stand-still«-klausulen i stykkets første afsnit. »Stand-still«-klausulen og bestemmelsen og gradvis afskaffelse af bestående restriktioner udgør jo et uadskilleligt hele, og anvendelsesområdets begrænsning til de residuelle overførsler kan selv om den kun kommer til udtryk ifølge sammenhængen i stk. 2, kun gælde stk. 3 under et.

Den italienske regering har dernæst anført, at overførsler af valuta i forbindelse med turistrejser heller ikke kan anses for betalinger, som vedrører udveksling af tjenesteydelser i den i artikel 106, stk. 1 og stk. 2 forudsatte betydning. Den har herved henvist til generaladvokat Trabucchi's forslag til afgørelse i sag 118/75 (Watson, Sml. 1976, s. 1201) og støtter herpå, at det afgørende ved begrebet »tjenesteydelser« i artiklerne 59 og 60 i traktaten er, at der består et særligt forhold, der i alt fald i sine hovedtræk som f.eks. parterne, ydelsens art og varighed kan bestemmes med sikkerhed. Med hvor der er tale om turisme, foreligger der intet om, at den udførte valuta skal bruges til betaling af en bestemt ydelse, og den rejsende er kun potentielt erhverver af tjenesteydelser og andre ubestemte ydelser. Turistens overførsel af valuta udgør ikke en betaling i den i artikel 106 forudsatte betydning, men er alene det middel, ved

hvilket han kan have betalingsmidler til rådighed i det land, han besøger. Da det er uafgjort, hvorledes disse midler endeligt vil blive anvendt, kan det gå meget anderledes, og anvendelsen kan komme til at ske i sektorer, der ikke har med præstationen af tjenesteydelser at gøre. Det må herefter nødvendigvis fastslås, at en overførsel, der som denne sker uden bestemt modydelse, svarer til en kapitalbevægelse i den i artiklerne 67 ff. i traktaten forudsatte betydning.

For så vidt består der en klar forskel mellem en person på turistrejse, der er det i nærværende sag omhandlede tilfælde, og en statsborger fra en medlemsstat, der rejser til behandling hos en bestemt læge i en anden medlemsstat eller en studerende, der indskriver sig til et kursus, der gives i en anden medlemsstat. I de sidstnævnte tilfælde foreligger der virkelig tjenesteydelser i den i artiklerne 59 og 60 i traktaten forudsatte betydning. Betalinger i forbindelse med sådanne bestemte ydelser må jo være frie, men de herved fastlagte procedurer navnlig af bankmæssig art skal imidlertid følges, således at det på sikker og kontrollerbar måde kan fastslås, at valutaen erhverves til det omhandlede formål.

Den italienske regering har herved anført, at selv om det antages, at overførsler af valuta til turistmæssig brug udgør liberaliserede betalinger i den i artikel 106, stk. 1, forudsatte betydning, er det ubestrideligt, at medlemsstaterne har ret til at kontrollere betalingernes art og faktiske gennemførelse og til at træffe de nødvendige forholdsregler for at hindre overtrædelser af deres love og andre retsforskrifter, navnlig for så vidt angår udlevering af valuta til turister (jfr. den almindelige plan for afskaffelse af restriktioner for fri udveksling af tjenesteydelser, afsnit III, sidste punkt; denne udtalelse genfindes i artikel 2 i direktiv 63/340, i artikel 2, stk. 1, i direktiv 63/374 og i artikel 5 i direktivet af 11. 5. 1960). Ifølge fællesskabsretten er altså endog en ordning, ifølge hvilken der for hvert enkelt tilfælde af udførsel af valuta gennemføres særlig kontrol principielt tilladt. Og dette må gælde så meget mere for en ordning, ved hvilken der som tilfældet er i den italienske lovgivning indføres en almindelig og automatisk tilladelse til udførsel af valuta i anledning af en udenlandsrejse og med et bestemt maksimumsbeløb. Fastlæggelsen af dettes størrelse i overensstemmelse med en gennemsnitsturists sædvanlige behov kan kun være en opgave, der overlades til den nationale lovgivningsmagts skøn. Kravet om, at der skal indgives ansøgning for at opnå tilladelse til at overskride maksimumsbeløbet og pålæggelsen af passende sanktioner i tilfælde af overtrædelser strider tilsvarende ikke mod fællesskabsretten.

Den italienske regering har herved anført, at en ordning af denne art ikke antaster indlændinges adgang til at rejse til udlandet på turistrejser. Der er alene tale om retsbevarende kontrolforanstaltninger, ved hvilke man søger at løse det vanskelige problem, som sondringen mellem udførsler af valuta til dækning af egentlige turistmæssige behov og udførsler i spekulationsøjemed konkret giver anledning til.

Den italienske regering har under henvisning til de skønsbeføjelser, medlemsstaterne besidder på området, i øvrigt henvist til, at private ikke kan

påberåbe sig artikel 106, stk. 1, til støtte for individuelle rettigheder. Den har herved tilføjet, at såfremt artikel 106, stk. 3, finder anvendelse på valutaoverførsler i turistøjemed, bliver det endvidere udelukket at anvende samme stykkes andet afsnit umiddelbart, idet der ikke heri er bestemt noget om, hvornår den gradvise afskaffelse af bestående restriktioner skal være sket. Indtil videre er der desuden ikke ved noget rådsdirektiv blevet givet bestemmelser om en afskaffelse som omhandlet på turistområdet. »Stand-still«-klausulen i stk. 3, første afsnit, er uden betydning i nærværende tvist, idet der ikke i forhold til den den 1. januar 1958 gældende italienske lovgivning er blevet indført nye restriktioner eller sket en skærpelse af bestående restriktioner.

Det franske regering har på sin side anført, at turisme henhører under traktatens regler om udveksling af tjenesteydelser. Restriktioner vedrørende betalinger i turistøjemed skulle altså ifølge artikel 106, stk. 1 og stk. 2, være sket ved overgangsperiodens udløb. Men da udførsler af pengesedler udgør kapitalbevægelser i den i artikel 67 i traktaten forudsatte betydning, har hver medlemsstat dog, da det fortsat står den frit for at indføre restriktioner for kapitalbevægelser, forstået, at det er økonomisk nødvendigt og praktisk at fastsætte en rimelig grænse for fri bevægelighed for pengesedler til turistmæssig brug. Efter denne analyse er seddelbevægelserne kapitalbevægelser, som dog kun tillades inden for visse grænser, inden for hvilken de antages at blive anvendt til turistmæssige betalinger.

Den franske regering har herved henvist til, at OECD's regler for liberalisering af usynlige transaktioner indeholder en bestemmelse om, at valutaindlændinge på rejse kan erhverve og udføre pengesedler udstedt af de medlemsstater, de rejser til, med et beløb svarende til maksimalt 700 særlige trækningsrettigheder pr. rejse og pro persona. I Fællesskabet gælder der lignende regler om frihed inden for et vist maksimum på afgifts- og toldområdet. Disse ordningers formål er ligesom formålet med reglerne om de nationale kapitalmaksima på den ene side at lette handelen og på den anden side at tilfredsstille kravet om den kontrol, ved hvilken visse misligheder skal forhindres. Medlemsstaterne savner ikke kriterier, ved hjælp af hvilke et maksimumsbeløb kan fastsættes, idet de f.eks. kan benytte rejsearrangørernes priser for udlandsrejser. De har også mulighed for at give de rejsende en forskellig behandling afhængigt af formålet med rejsen (forretnings-, kur- eller fritidsrejse) eller for at bevilge særlige rettigheder på grundlag af dokumentation. En del udgifter, der er højere, jo mere rejsen koster, afholdes endvidere almindeligt på anden måde end gennem erlæggelse af pengesedler, nemlig ved bankforretninger, der sker i oprindelseslandet eller gennem betalinger til turistbureauer i bopælslandet.

Det er den franske regerings opfattelse, at der ikke ved artikel 106, stk. 3, efter overgangsperiodens udløb føjes noget til bestemmelserne i artiklens stk. 1, når bortses fra en udvidelse af forpligtelserne til at liberalisere betalinger i forbindelse med transaktioner, der intet har med fri bevægelighed for varer, tjenesteydelser og kapital at gøre.

Den franske regering er følgelig af den opfattelse, at det står medlemsstaterne frit for at regulere den fysiske udførsel af pengesedler og dermed at anerkende, at sådan udførsel i et vist omfang kan anses for at have til formål at dække turistomkostninger. De har naturligvis fortsat adgang til at gøre ændringer i det fastsatte maksimum og til at kontrollere, at adgangen til udførsel ikke bliver et middel til kapitalbevægelser.

Indlæg vedrørende anvendeligheden af artikel 106, stk. 3

Den tyske regering og *den belgiske regering* har gjort gældende, at de restriktioner, en medlemsstat har indført for den udførsel af valuta, som foretages af en indlænding, der tager til udlandet på turist-, forretnings-, studie- eller kurrejse, ikke er restriktioner for kapitalbevægelserne, men er omfattet af anvendelsesområdet for artikel 106, stk. 3, i traktaten. De nævnte rejseformer er angivet i listen over synlige transaktioner i bilag III til traktaten, og »stand-still«-forpligtelsen ifølge nævnte stykkes første afsnit finder således anvendelse på udførsel af betalingsmidler, der har med dem at gøre.

De to regeringer er enige med den italienske regering i, at artikel 106, stk. 3, i kraft af artiklens stk. 2 kun får karakter af en residualbestemmelse i relation til betalinger i forbindelse med de transaktioner, der er omfattet af fællesmarkedets fire grundlæggende friheder.

Den tyske regering har herved gjort gældende, at »stand-still«-klausulen i stk. 3, første afsnit, ikke skal hidføre nogen ændring i det ved artikel 106, stk. 1, fastlagte princip om betalingernes accessoriske karakter. Ifølge sidstnævnte bestemmelser skal frie betalinger anses for at være omfattet af en af de fire grundlæggende friheder. Sikkerhed for denne frihed opnås altså kun, efterhånden som disse grundlæggende friheder realiseres. »Stand-still«-klausulen i stk. 3, første afsnit, kan følgelig kun vedrøre de overførsler, der står i forbindelse med usynlige transaktioner, der ikke vedrører bevægelighed for varer, tjenesteydelser, kapital og personer (jfr. bilaget til direktiv 63/474). Som følge heraf viger denne »stand-still«-klausul for traktatens andre bestemmelser, for så vidt angår betalinger, der vedrører de usynlige transaktioner, der er omfattet af en af de fire hovedfriheder. Herefter må en restriktion for de betalinger, der vedrører en usynlig transaktion, der samtidig er en kapitalbevægelse, vurderes alene i lyset af artiklerne 67 ff. i traktaten.

Men en udførsel af valuta, der foretages af en indlænding, der rejser på turist-, forretnings-, studie- eller kurrejse er en økonomisk kendsgerning, der dels kan ses i sammenhæng med fri bevægelighed for varer (forretningsrejser), dels med fri udveksling af tjenesteydelser (turisme, studierejser eller kurrejser). Som følge af den fuldstændige liberalisering på disse områder efter overgangsperiodens udløb betyder det intet for afgørelsen af spørgsmålet, om eventuelle restriktioner er i overensstemmelse med traktaten, om der er tale om »bestående« eller »nye« restriktioner. Kun for så vidt som den omhandlede udførsel ligger uden for de anførte områder, kan der være tale om en kapitalbevægelse, der skal vurderes efter bestemmelserne i artikel 67.

Private kan, såfremt de udførte beløb anvendes efter formålet, ved national ret i medfør af bestemmelserne i artikel 106, stk. 3, første afsnit, sammenholdt med artiklerne 30, 31 eller 59 i traktaten, gøre gældende, at indførelsen af restriktioner for betalingerne betegner et brud på en fællesskabsretlig forpligtelse, som de nationale retter skal håndhæve. Denne mulighed består imidlertid ikke, for så vidt angår det overskydende beløb, der er en kapitalbevægelse. Det vil være den nationale rets opgave at tage stilling til, i hvilket omfang det udførte valutabeløb er anvendt i overensstemmelse med de angivne formål.

Den belgiske regering har anført, at betalinger under turist-, forretnings-, studie- eller kurrejser ikke har sammenhæng med udveksling af tjenesteydelser, men at de må liberaliseres i medfør af artikel 106, stk. 3. Den har imidlertid anerkendt, at disse betalinger muligt kan anses for at vedrøre usynlige transaktioner i forbindelse med bevægelighed for tjenesteydelser, der er liberaliseret i henhold til artikel 106, stk. 1. Såvel efter den første som efter den anden fortolkning bliver resultatet det samme, for så vidt angår privates rettigheder. I begge tilfælde er det ikke længere efter overgangsperiodens udløb muligt at indføre restriktioner, selv om disse bestod tidligere. Såfremt stk. 3 var anvendelig, ville henvisningen i dette stykkes andet afsnit til artiklerne 63-65 ikke mere efter overgangsperiodens udløb have betydning, idet andet afsnit derefter er umiddelbart anvendeligt.

At artikel 106, stk. 3, er umiddelbart anvendelig udelukker, at medlemsstaterne begrænser beløbene vedrørende de betalinger, der sker til sådanne formål som dem, der er tale om i nærværende sag. Denne umiddelbare anvendelighed er imidlertid ikke til hinder for, at der vedtages kontrolforanstaltninger f.eks. for at begrænse fysisk udførsel af pengesedler og fordringer, således at denne kun kommer til at omfatte rimelige beløb, der svarer til, hvad der er sædvanligt i forbindelse med turisme, familierejser osv. Når der er tale om større beløb, er det muligt at kræve betaling via banker. Foranstaltninger af denne art må ikke gå videre end strengt nødvendigt, og de nærmere regler for gennemførelsen af kontrol bør ikke være således udformet, at de gør indhug i den med traktaten tilsigtede frihed (jfr. den ovenfor nævnte dom af 11. 11. 1981).

Indlæg vedrørende anvendeligheden af artikel 106, stk. 1

Sagsøgeren i hovedsagen i sag 286/82, *fru Luisi,* sagsøgeren i hovedsagen i sag 26/83, *hr. Carbone,* kongeriget *Nederlandenes regering* samt *Kommissionen* har gjort gældende, at overførsler af fremmed valuta, der foretages af personer, der har bopæl i en medlemsstat, til en anden medlemsstat til dækning af udgifter på turistrejser, i henhold til artikel 106, stk. 1, i traktaten, må anses for liberaliserede på samme måde som de tjenesteydelser, de hænger sammen med. Fru Luisi og Kommissionen har i sag 286/82 givet udtryk for den opfattelse, at det samme må gælde valutaoverførsler til brug under forretnings-, studie og kurrejser.

De nævnte parter har gjort gældende, at turistrejser ikke kan henføres til gruppen kapitalbevægelser, men tværtimod har sammenhæng med fri bevægelighed for tjenesteydelser. Til støtte for denne opfattelse har de fremført følgende argumenter.

For det første fremgår det af det almindelige program for afskaffelse af restriktioner for fri udveksling af tjenesteydelser (EFT 1962, s. 32), at Rådet dengang var af den opfattelse, at turisme har med udveksling af tjenesteydelser at gøre. Og de restriktioner, der skal fjernes, omfatter blandt andet restriktioner for turisme. Endvidere omtales i direktiv 64/221 af 25. februar 1964 (EFT 1964, s. 109) og i direktiv 73/148 af 21. maj 1973 (EFT L 172, s. 14) borgere fra en medlemsstat, der opholder sig i, eller som ønsker at tage til en anden medlemsstat, udtrykkeligt som modtagere af tjenesteydelser.

De nævnte parter har dernæst anført, at det i direktiv 63/340 af 31. maj 1963 om ophævelse af forbud mod eller hindringer for betalinger af tjenesteydelser i henhold til artikel 106, stk. 2, (EFT 1963-1964, s. 28), udtrykkeligt udtales, at direktivet ikke gælder for udlevering af rejsevaluta til turister. Opregningen af de tjenesteydelser, der alene er undtaget fra direktivets anvendelsesområde indledes i direktivets artikel 3 med ordet »dog«, hvilket ganske bestemt viser, at fællesskabslovgiveren har regnet med, at turisme var omfattet af de kategorier af tjenesteydelser, der er nærmere beskrevet i traktatens artikler 59 og 60. Hr. Carbone har herom anført, at i opregningen af »tjenesteydelser« i ministerialdekret af 12. marts 1981 (Gazzetta ufficiale nr. 82 af 24. 3. 1981, supplement, punkt 52) finder man udtrykkeligt angivelsen »tjenesteydelser på turist- og hotelområdet«.

For det tredje er en turist, der tager fra en medlemsstat til en anden for at holde ferie dér, modtager af tjenesteydelser og som sådan omfattet af traktatens bestemmelser om fri udveksling af tjenesteydelser på samme måde som den, der erlægger disse ydelser. Man kan ikke behandle to tilfælde, der ligner hinanden til ukendelighed, forskellig: på den ene side det tilfælde, der ligner hinanden til ukendelighed, forskelligt: på den ene side det hyppigere tilfælde, i hvilket modtageren begiver sig til erlæggeren af tjenesteydelsen. Enhver anden opfattelse ville være ensbetydende med, at en betydelig økonomisk erhvervsgren som turisme blev holdt uden for traktatens anvendelsesområde.

Kongeriget Nederlandenes regering har i den forbindelse anført, at der i al fald i to betydningsfulde henseender præsteres tjenesteydelser i turisme. For det første har man dels turistbureauerne, rejsearrangører og andre turistagenturer, der i de sidste årtier har tilskyndet stærkt til turisme. Deres tjenesteydelser ville være alvorligt truet, såfremt der ikke mere eller i kun begrænset omfang var mulighed for at foretage de betalinger eller overførsler fra én medlemsstat til en anden, der var nødvendige for at gennemføre rejser købt hos dem. Endvidere retter turisters efterspørgsel sig under ferierne navnlig mod tjenesteydelsessektoren. Man kan herved nævne transport, hoteller og restauranter, campingpladser osv. I den forbindelse

kan man tale om en form for præstation af tjenesteydelser over grænserne, hvor det er modtageren, dvs. turisten, der flytter sig. Såfremt man antog, at traktatens bestemmelser kun omfattede tjenesteyderen, ville mange af de personer, der deltager i denne form for udenrigsøkonomi aldrig kunne få del i de fordele, der er opnået ved indførelsen af fællesmarkedet.

Fru Luisi har tilføjet, at restriktioner vedrørende betalingsmidler gennem en begrænsning af turistens mobilitet endvidere er i strid med artikel 2 i den fjerde tillægsprotokol til Den europæiske Menneskerettighedskonvention, hvorefter der består en ret til endog midlertidigt at forlade hjemlandet og bevæge sig frit på en anden stats område. Denne ret er værnet ved Fællesskabets retsorden.

Hr. Carbone, fru Luisi og *Kommissionen* har endelig gjort gældende, at fysisk udførsel af valuta kun kan anses for at være en kapitalbevægelse, når udførslen er et mål i sig selv og ikke skal være en modydelse eller et betalingsmiddel for en underliggende forretning eller virksomhed. Når der er tale om turisme, udgør udlandsrejsendes anvendelse af betalingsmidler derimod en samling løbende betalinger for tjenesteydelser, som de rejsende efterspørger i en anden medlemsstat. *Hr. Carbone* har yderligere anført, at turisme ikke kan holdes uden for tjenesteydelsesområdet med den begrundelse, at ydelsen er ubestemt, fordi den tilbydes samtlige brugere. Turisten er i øvrigt ikke altid blot potentielt bruger; han kan jo f.eks. før rejsens påbegyndelse fra sit eget land reservere plads på det hotel, hvor han ønsker at bo.

Ifølge *den nederlandske regering* er det for turisme karakteristiske, at der under rejsen ved grænseovergangen til bestemmelseslandet endnu ikke er tale om præsterede ydelser. Turisten har penge med til betaling af tjenesteydelser, der faktisk først vil blive erlagt til ham i den nærmeste fremtid. Der er derfor ikke tale om en blot og bar medtagelse af penge over grænsen, men derimod udførsel med et bestemt formål af de penge, turisten skal bruge for at erhverve de tjenesteydelser, der gør det muligt for ham at holde ferie.

Således anskuet er overførslen af fremmed valuta til turistmæssig brug til en anden medlemsstat klart nok ikke reguleret ved artiklerne 67 ff. i traktaten eller ved direktiverne vedrørende kapitalbevægelser, men derimod ved artikel 106.

Fru Luisi og *Kommissionen* har givet udtryk for den opfattelse, at ordningen ifølge artikel 106 også kan anvendes på personer, der begiver sig til en anden medlemsstat for at modtage lægebehandling eller for mod betaling at modtage særlig undervisning dér. Kommissionen har anført, at forretningsrejser på grund af deres meget forskellige beskaffenhed udgør en form for virksomhed, der er mindre let at afgrænse. Efter dens opfattelse er der i disse tilfælde tale om tjenesteydere, der enten rejser til modtagerne eller præsterer ydelser i en anden medlemsstat end den, hvor de er hjemmehørende (jfr. f.eks. en advokat, der i en anden medlemsstat varetager en i hans eget land bosiddende klients interesser, eller en uafhængig journalist, der rejser ud for at lave en reportage til en avis i sit eget land).

Fru Luisi, hr. Carbone og *kongeriget Nederlandenes regering* og *Kommissionen* har endvidere gjort gældende, at betalinger for tjenesteydelser obligatorisk er liberaliserede efter overgangsperiodens udløb. Men i kraft af artikel 106, stk. 1, i traktaten, er turistrejser som transaktioner, der hænger sammen med fri bevægelighed for tjenesteydelser, omfattet af denne liberalisering. Fru Luisi og Kommissionen har anført, at det samme må gælde rejser, der er forretnings-, studie- og kurrejser.

Kommissionen har henvist til, at Grækenland på tidspunktet for tiltrædelsen af Fællesskabet måtte anmode om en udtrykkelig undtagelsesbestemmelse med henblik på opretholdelsen på visse betingelser i tiden til den 31. december 1985 af restriktioner for overførsler, der vedrører turisme. En undtagelsesbestemmelse af denne art, der findes i tiltrædelsestraktatens artikel 54, har kun mening, såfremt det anerkendes, at disse overførsler faktisk er liberaliserede medlemsstaterne imellem.

De fire nævnte parter er følgelig af den opfattelse, at private kan påberåbe sig artikel 106, stk. 1, under en tvist for en national ret.

De har vedrørende artikel 106, stk. 3, anført, at denne bestemmelse i stk. 1 absolut angiver en forpligtelse for medlemsstaterne til ikke indbyrdes at indføre nye restriktioner for overførsler, der vedrører turist-, forretnings-, studie- og kurrejser, der alle er medtaget i listen over usynlige transaktioner i bilag III til EØF-traktaten. Bestemmelsen er efter sit indhold præcis og ufravigelig, og der kan derfor ikke rejses tvivl med hensyn til dens umiddelbare anvendelighed. Fru Luisi og hr. Carbone har herved anført, at de restriktioner, den italienske regering indførte i 1974 og 1975 for at begrænse det årlige forbrug af valuta i udlandet, er restriktioner, der i forhold til tidligere gældende regler er nye. Det var før 1974 tilladt for hver rejsende at bruge det tilladte maksimum indtil modværdien i lire, uanset hvor mange rejser indlændingen havde foretaget i løbet af et år. Efter den nugældende italienske lovgivning har den italienske statsborger, der har forbrugt det maksimum, der kan bevilges til et enkelt turistophold i en medlemsstat, ikke længere rejse ud på et nyt ophold dér, i alt fald ikke før det næstfølgende år. Denne situation strider klart med artikel 106, stk. 2, første afsnit. Domstolen må derfor i sin besvarelse af de præjudicielle spørgsmål først og fremmest fastslå, at Fællesskabets retsundergivne har ret til som turister at rejse til en anden medlemsstat, når som helst de ønsker det, uden at der ved en årlig udgiftsbegrænsning lægges hindringer i vejen for denne ret.

Kommissionen har yderligere gjort gældende, at de forelagte spørgsmål i andet afsnit viser, at problemstillingen ikke helt er blevet forstået. Henvisningen til kapitlet om kapitalbevægelser i artikel 106, stk. 3, andet afsnit, bevirker ingenlunde en ændring i bestemmelsen af en overførsel af valuta til turistmæssig brug som en løbende betaling i den i artikel 106 forudsatte betydning, eller i bestemmelsen af en sådan overførsel som kapitalbevægelse i den i artikel 67 forudsatte

betydning, med alt hvad dette indebærer i henseende til liberalisering. De begreber, der herved er anvendt i traktaten, har deres grundlag i en klar sondring mellem kapitalbevægelser (artikel 67) og løbende betalinger (artikel 106).

Hr. Carbone, fru Luisi og Kommissionen har på baggrund af de her anførte overvejelser givet udtryk for den opfattelse, at medlemsstaterne er forpligtet til at tillade betalinger, der vedrører turisme, forretnings-, studie- eller kurrejser i henhold til artikel 106, stk. 1, samt henvisningen i samme artikels stk. 3, andet afsnit. Selv om de kontrolforanstaltninger, der herefter måtte blive tale om, falder i en sektor, der er fuldstændig liberaliseret, er dette ikke ensbetydende med, at de alle vil være forbudte. Fru Luisi og hr. Carbone har under henvisning til Domstolens dom i sag 203/80 (den tidligere nævnte Casati-dom) anført, at sådanne foranstaltninger hverken bør gå videre end strengt nødvendigt eller udformes på en sådan måde, at den ved traktaten tilsigtede frihed begrænses. Det er imidlertid det, der sker, når kontrolforanstaltningerne som tilfældet er i den foreliggende sag gennemføres ved skønsmæssige beføjelser, og når den nationale lovgivning indeholder en begrænsning af det beløb, hvormed forretninger eller virksomhedsformer, der er liberaliserede i henhold til fællesskabsretten, skal betales.

Hr. Carbone har endvidere henledt Domstolens opmærksomhed på et andet forhold. Selv om det lagdes til grund, at opretholdelsen af valutakontrol, navnlig for så vidt angår turisme, i og for sig er i overensstemmelse med fri udveksling af tjenesteydelser, er der dog ved fællesskabsretten draget klare grænser for, hvorledes denne kontrol kan gennemføres. Disse grænser overskrides, såfremt nævnte gennemførelse fører til, at fri udveksling af tjenesteydelser som sikret ved traktaten gøres illusorisk. Dette ville man bl.a. kunne komme ud for, såfremt den omhandlede kontrol gør det muligt at genindføre en på et skøn beroende forvaltningspraksis, ved hvilken der skabes hindringer for selve udvekslingen af tjenesteydelser. Den i sagen omtvistede italienske lovgivning karakteriseres netop ved de skønsmæssige beføjelser, der bliver tale om at udøve.

Kommissionen har endelig anført, at turisters anvendelse af pengesedler udgør den almindeligste betalingsform, eftersom turisterne derigennem opnår en i praksis absolut bevægelsesfrihed i det land, der besøges. Medlemsstaterne kan derefter ikke forhindre deres borgere i på turistrejser at have så mange pengesedler til rådighed, som de har brug for. De har imidlertid fortsat adgang til at kræve dokumentation for og i øvrigt kontrollere valutaoverførslernes beskaffenhed og faktiske karakter. Kontrol af denne art kan ske i forskellige former, men de foranstaltninger, der herved bliver tale om, må ikke føre til et faktisk forbud mod betalinger eller til en vilkårlig begrænsning af transaktionerne. Kommissionen tilføjer, at restriktioner for såvel liberaliserede kapitaler som løbende betalinger kun er tilladt i henhold til beskyttelsesklausulerne i traktatens artikler 108 og 109. Den italienske Republik har imidlertid ikke på noget tidspunkt fået tilladelse til i henhold til disse bestemmelser at træffe eller opretholde restriktioner af den i det foreliggende tilfælde omhandlede art.

Kommissionen har på grundlag af det anførte foreslået Domstolen at besvare spørgsmålet fra Tribunale di Genova på følgende måde:

»1. Valutaoverførsler i en hvilken som helst form, der foretages af personer med bopæl i en medlemsstat til en anden medlemsstat til brug på turist-,

forretnings-, studie- eller kurrejser, udgør betalingsformer vedrørende udveksling af tjenesteydelser, der er regulerede i traktatens artikel 59. Disse forretninger er omfattet af bestemmelserne i traktatens artikel 106 og udgør ikke kapitalbevægelser i den i Rådets første direktiv af 11. maj 1960 om gennemførelse af traktatens artikel 67 forudsatte betydning.

2. Bestemmelserne i artikel 106 giver private ret til at overføre valuta fra den medlemsstat, hvori de har bopæl, til en anden medlemsstat med henblik på turist-, forretnings-, studie- eller kurrejser. Medlemsstaterne er forpligtet til ikke at træffe foranstaltninger af nogen art ved hvilke udøvelsen af denne ret begrænses, såfremt sådanne foranstaltninger ikke er tilladt ifølge traktatens artikel 108«.

III — Mundtlig forhandling

Sagsøgerne i de to hovedsager, ved advokat Giuseppe Conte, Genova, Den italienske Republiks regering, ved Avvocato dello Stato Marcello Conti, Forbundsrepublikken Tysklands regering, ved Martin Seidel, Den franske Republiks regering, ved Alexandre Carnelutti og Kommissionen for De europæiske Fællesskaber, ved Guido Berardis, har afgivet mundtlige indlæg i retsmødet den 12. juli 1983.

Generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse i retsmødet den 15. november 1983.

Præmisser

1 Ved kendelser af 12. juli og 22. november 1982, indgået til Domstolen henholdsvis den 27. oktober 1982 og den 21. februar 1983, har Tribunale di Genova i medfør af EØF-traktatens artikel 177 stillet en række præjudicielle spørgsmål vedrørende fortolkningen af traktatens artikel 106 for herved at blive i stand til at afgøre, om den italienske lovgivning om valutaoverførsler er i overensstemmelse med nævnte traktatbestemmelse.

2 Disse spørgsmål er blevet rejst under sager, som to italienske valutaindlændinge har anlagt mod bødepålæg, anordnet af ministeren for statskassen i anledning af deres erhvervelse af beløb i forskellige fremmede valutaer, der skulle bruges i udlandet, men hvis modværdi i italienske lire oversteg det

ifølge italiensk lovgivning tilladte maksimumsbeløb, der dengang androg 500 000 lire årligt for valutaindlændinges udførsel af valuta til brug på turist-, forretnings-, studie- og kurrejser.

3 Sagsøgerne i hovedsagerne har ved den nationale ret gjort gældende, at de bestemmelser i den italienske lovgivning, i henhold til hvilke bøderne er blevet pålagt, er retsstridige, idet de efter deres opfattelse strider mod fællesskabsretten. Sagsøgeren i hovedsagen i sag 286/82, G. Luisi, har anført, at hun udførte den omhandlede valuta for at bruge den på turistrejser til Frankrig og Forbundsrepublikken Tyskland og for i sidstnævnte land at modtage lægebehandling. Sagsøgeren i hovedsagen i sag 26/83, Carbone, har oplyst, at de af ham erhvervede beløb i udenlandsk valuta blev brugt på en turistrejse af tre måneders varighed til Forbundsrepublikken Tyskland. Begge parter har gjort gældende, at restriktioner for udførsel af betalingsmidler i form af udenlandsk valuta til brug på turist- eller kurrejser strider mod EØF-traktatens bestemmelser om løbende betalinger og kapitalbevægelser.

4 Tribunale di Genova fastslår i sin første kendelse af 12. juli 1982 (sag 286/82), at de transaktioner, for hvilke der i den italienske lovgivning består et loft for valutaoverførsler, nemlig turist-, forretnings-, studie- og kurrejser, er opregnet i listen over usynlige transaktioner i bilag III til traktaten. Betalinger vedrørende disse transaktioner er altså omfattet af traktatens artikel 106, stk. 3, 1. afsnit, hvorefter medlemsstaterne er forpligtet til ikke at indføre nye indbyrdes restriktioner for overførsler, mens de anfægtede italienske regler blev udstedt i 1974. Tribunale fandt det imidlertid hensigtsmæssigt at søge disse bestemmelsers præcise rækkevidde i forhold til bestemmelserne om kapitalbevægelser fastlagt i det omfang, de sidstnævnte finder anvendelse på overførsler af rede penge.

5 Tribunale har for at opnå klarhed vedrørende dette spørgsmål stillet Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål:

»Kan personer, der er bosat eller har hjemsted i en bestemt medlemsstat, og som i forbindelse med turistrejser, forretningsrejser, studie- eller kurophold udfører udenlandsk valuta samt pengeanvisninger i udenlandsk valuta, støtte rettigheder, som medlemsstaterne skal respektere, på »stand-still«-bestemmelsen i traktatens artikel 106, stk. 3, 1. afsnit, når henses til, at denne transaktion er en af de i bilag III til traktaten nævnte usynlige transaktioner?

Eller er den pågældende transaktion, der her reelt udgør en overførsel af kontanter som følge af henvisningen i traktatens artikel 106, stk. 3, 2. afsnit, omfattet af de kapitalbevægelser, som medlemsstaterne ifølge traktatens artikler 67 og 68 og Rådets direktiver af 11. maj 1960 og 18. december 1962 ikke er forpligtet til at liberalisere, hvorfor medlemsstaterne på disse områder kan træffe kontrolforanstaltninger og fastsætte sådanne administrative sanktioner som i nærværende sag«?

6 Tribunale har i sin anden kendelse af 22. november 1982 (sag 26/83) alene behandlet valutaoverførsler i turistmæssigt øjemed. Tribunale er her i tvivl om, hvorvidt turisme, skønt den er en usynlig transaktion i den i artikel 106, stk. 3, i traktaten, forudsatte betydning, dog ikke må anses som henhørende under området for udveksling af tjenesteydelser, og derfor være omfattet af artikel 106, stk. 1, om liberalisering af betalinger vedrørende udveksling af tjenesteydelser.

7 Tribunale har på baggrund heraf stillet Domstolen et andet spørgsmål, der har følgende ordlyd:

»Har Fællesskabets borgere, in casu indlændinge, der som turister tager til udlandet og herved udfører udenlandsk valuta samt pengeanvisninger i udenlandsk valuta, rettigheder, som medlemsstaterne skal beskytte i henhold til den umiddelbart anvendelige regel i traktatens artikel 106, stk. 1, når det lægges til grund, at turistrejser henhører under området for udveksling af

tjenesteydelser, og valutaoverførsler til dækning af dermed forbundne udgifter må bedømmes som løbende betalinger, der som sådanne er liberaliserede på samme måde som de tjenesteydelser, de modsvarer?

Eller hører transaktionen omvendt, idet den omfattes af de i bilag III til traktaten nævnte usynlige transaktioner, og idet det objektivt set er en overførsel af kontantbeløb i valuta på grund af henvisningen i artikel 106, stk. 3, 2. afsnit, til de kapitalbevægelser, for hvilke der efter bestemmelserne i traktatens artikler 67 og 68 samt Rådets direktiver af 11. maj 1960 og 18. december 1962 ikke kræves en obligatorisk liberalisering, således at en medlemsstat på dette område retmæssigt kan føre kontrol og pålægge bøder, eventuelt som i den foreliggende sag administrativt«?

8 Det fremgår af formuleringen af de præjudicielle spørgsmål og af begrundelserne til de to forelæggelseskendelser, at de foreliggende sager vedrører følgende fællesskabsretlige fortolkningsspørgsmål:

a) Skal turist-, forretnings-, studie- og kurrejser henføres til tjenesteydelsessektoren og/eller til gruppen af usynlige transaktioner i artikel 106, stk. 3, i traktaten?

b) Skal en valutaoverførsel, der sker til et af disse fire formål, anses for en løbende betaling eller en kapitalbevægelse, og hvilken betydning har det herved, at der er tale om en overførsel af rede penge?

c) Hvilket omfang har den ved traktatens artikel 106 bestemte liberalisering af betalinger vedrørende de fire nævnte formål?

d) Hvilke kontrolforanstaltninger kan medlemsstaterne retmæssigt gennemføre over for valutaoverførsler, der vedrører de betalinger, som herefter må anses for liberaliserede.

a) Begreberne »tjenesteydelser« og »usynlige transaktioner«

9 Som tjenesteydelser skal efter traktatens artikel 50 betragtes de ydelser, der normalt udføres mod betaling i det omfang, de ikke omfattes af bestemmelserne vedrørende den frie bevægelighed for varer, kapital og personer. Ifølge afsnit III i traktatens anden del (»den frie bevægelighed for personer, tjenesteydelser og kapital«) omfatter fri bevægelighed for personer arbejdstagernes bevægelse inden for Fællesskabet og fri etableringsret på medlemsstaternes område.

10 I medfør af traktatens artikel 59 skal restriktioner, der hindrer fri udveksling af tjenesteydelser afskaffes, for så vidt angår statsborgere i medlemsstaterne, der er bosat i et andet af Fællesskabets lande end modtageren af den pågældende ydelse. Men henblik på udførelsen af tjenesteydelser kan tjenesteyderen enten begive sig til den medlemsstat, hvor modtageren bor, eller modtageren kan begive sig til den stat, hvor tjenesteyderen er etableret. Førstnævnte situation omtales udtrykkeligt i artikel 60, stk. 3, hvorefter tjenesteyderen midlertidigt kan udøve sin virksomhed i det land, hvor ydelsen præsteres; modstykket hertil er nødvendigvis den sidstnævnte situation, idet formålet er at liberalisere al erhvervsvirksomhed, der ikke omfattes af bestemmelserne om fri bevægelighed for varer, personer og kapital.

11 Med henblik på gennemførelsen af disse bestemmelser er det i afsnit II den almindelige plan for ophævelse af begrænsninger i den frie udveksling af tjenesteydelser, som Rådet har vedtaget i medfør af traktatens artikel 63 den 18. december 1961 (JO 1962, s. 32) blandt andet bestemt, at de administrativt eller ved lov udstedte bestemmelser, der i hver medlemsstat gælder for de øvrige medlemsstaters statsborgeres ind-, udrejse og ophold i erhvervsøkonomisk øjemed, skal afskaffes i det omfang, de ikke er begrundet i hensynet til den offentlige orden, sikkerhed og sundhed, og kan skade den fri udveksling af tjenesteydelser.

12 Rådets direktiv 64/221 af 25. februar 1964 om samordning af de særlige foranstaltninger, som gælder for udlændinge med hensyn til rejse og ophold, og som er begrundet i hensynet til den offentlige orden, sikkerhed og sundhed (EFT 1963-1964, s. 109), omfatter, jfr. direktivets artikel 1, blandt

andet statsborgere i en medlemsstat, der begiver sig til en anden af Fællesskabets medlemsstater »for at modtage tjenesteydelser«. Rådets direktiv 73/148 af 21. maj 1973 om ophævelse af rejse- og opholdsbegrænsninger inden for Fællesskabet for statsborgere i medlemsstaterne med hensyn til etablering og udveksling af tjenesteydelser (EFT L 172, 1973, s. 14) sikrer såvel tjenesteyderen som modtageren opholdsret i det for indførelsen af tjenesteydelsen nødvendige tidsrum.

13 Forfatterne af den almindelige plan om ophævelse af begrænsninger i den fri udveksling af tjenesteydelser har også henvist til artikel 106 i traktaten som hjemmel for planen og herved vist, at de har været klar over sammenhængen mellem liberaliseringen af tjenesteydelser og betalinger. I stk. 1 i nævnte traktatbestemmelse er det jo bestemt, at betalinger, som vedrører udveksling af varer og tjenesteydelser skal tillades i det omfang, fri bevægelighed for varer og tjenesteydelser er gennemført mellem medlemsstaterne.

14 Den almindelige plan nævner i afsnit III, punkt C, blandt de begrænsninger, som bør afskaffes, alle hindringer for overførsel af pengemidler til ydelsens indførelse, og navnlig ifølge afsnit III, afsnit D samt traktatens punkt artikel 106, stk. 2, når udveksling af tjenesteydelser alene begrænses af restriktioner med hensyn til de dermed forbundne betalinger. Ifølge afsnit V, punkt B i den almindelige plan skulle disse restriktioner være ophævet inden udløbet af overgangsperiodens første etape, idet der dog i denne periode eventuelt kunne blive tale om »udlevering af rejsevaluta til turister«. Bestemmelserne herom er blevet gennemført ved Rådets direktiv 73/340 af 31. maj 1963 om ophævelse af alle forbud mod eller hindringer for betalinger for tjenesteydelser, når udveksling af tjenesteydelser alene er begrænset gennem indskrænkninger i adgangen til at foretage de dermed forbundne (betalinger EFT 1963-1964, s. 1609); også i artikel 3 i dette direktiv finder man et forbehold vedrørende udlevering af rejsevaluta til turister.

15 Medlemsstaterne har imidlertid efter den almindelige plan og førnævnte direktiv fortsat adgang til at kontrollere arten og den faktiske gennemførelse af betalinger og overførsler af betalingsmidler og til at træffe de forholdsregler, der er nødvendige for at hindre overtrædelser af de i medlemsstaterne »navnlig for udlevering af rejsevaluta til turister« gældende bestemmelser.

16 Det følger heraf, at fri udveksling af tjenesteydelser omfatter frihed for modtagerne af tjenesteydelserne til at begive sig til en anden medlemsstat for at modtage en ydelse dér, og at de ikke herved kan hindres af begrænsninger, heller ikke for så vidt angår betalinger, samt at turister, kurrejsende og personer på studie- eller forretningsrejse må anses for modtagere af tjenesteydelser.

17 Traktatens artikel 106, stk. 3, omhandler gradvis afskaffelse af restriktioner for overførsler med de »usynlige transaktioner«, som er opregnet i listen i bilag III til traktaten. Denne liste omfatter, som den nationale ret korrekt har fastslået også forretningsrejser, turistrejser, studierejser og -ophold af personlig art samt sådanne rejser og ophold af personlig art, som er påkrævet af helbredsgrunde.

18 Men artikel 106, stk. 3, er imidlertid helt subsidiær i forhold til artiklens stk. 1 og stk. 2, jfr. stykkets 2. afsnit, og kan derfor ikke anvendes på de omhandlede fire typer rejser.

b) Begreberne »løbende betalinger« og »kapitalbevægelser«

19 Den nationale ret har anført, at overførsel af rede penge, er nævnt i liste D i bilagene til de to direktiver, som Rådet i medfør af traktatens artikel 69 har vedtaget om kapitalbevægelser (EFT 1959-1962, s. 47, og EFT 1963-1964, s. 5). I nævnte liste D opregnes de kapitalbevægelser, som medlemsstaterne ikke på nogen måde er forpligtet til at liberalisere. Spørgsmålet bliver herefter altså, som angivelsen på nævnte liste af overførsler af rede penge indebærer, at sådanne overførsler i og for sig udgør en kapitalbevægelse.

20 Traktaten indeholder ikke nogen definition af begrebet kapitalbevægelse. Men i de to ovenfor nævnte direktivers bilag findes en opregning af de forskellige kapitalbevægelser med en tilknyttet nomenklatur. Selv om overførsel af værdipapirer, og navnlig pengesedler, findes i denne opregning, indebærer dette imidlertid ikke, at en sådan overførsel under alle omstændigheder må anses for en kapitalbevægelse.

21 Det følger af traktatens almindelige system og støttes af en sammenligning af artiklerne 67 og 106, at de løbende betalinger er valutaoverførsler, der udgør modydelse i et underliggende forretningsforhold, mens kapitalbevægelser er finansielle transaktioner, hvis formål først og fremmest er at anbringe eller investere vedkommende beløb, men ikke at betale for en ydelse. Derfor kan kapitalbevægelser selv være årsagen til løbende betalinger, hvilket også fremgår af artikel 67, stk. 2, og 106, stk. 1.

22 En overførsel af rede penge i form af pengesedler kan derfor ikke antages at udgøre en kapitalbevægelse, når overførslen modsvarer en betalingsforpligtelse, der er opstået ved en varehandelsforretning eller ved udveksling af tjenesteydelser.

23 Følgelig kan betalinger i forbindelse med turist-, forretnings-, studie- og kurrejser ikke anses for kapitalbevægelser, heller ikke selv om disse betalinger foretages ved overførsel af kontanter i form af pengesedler.

c) Liberaliseringsgraden i henhold til traktatens artikel 106, for så vidt angår betalinger

24 Vedrørende udveksling af tjenesteydelser er det i traktatens artikel 106, stk. 1, bestemt, at de hermed forbundne betalinger skal liberaliseres i det omfang, der i medfør af traktaten er gennemført fri udveksling af tjenesteydelser. Ifølge traktatens artikel 59 skal restriktioner, der hindrer fri udveksling af tjenesteydelser inden for Fællesskabet, afskaffes i løbet af overgangsperioden. Restriktioner for betalinger, der vedrører udveksling af tjenesteydelser, skal efter udløbet af nævnte periode være afskaffet.

25 Betalinger vedrørende turist-, forretnings-, studie- og kurrejser skal derfor være liberaliseret efter overgangsperiodens udløb.

26 Denne fortolkning støttes af artikel 54 i tiltrædelsesakten af 1979, hvorefter Den hellenske Republik kan opretholde restriktioner vedrørende overførsler i

forbindelse med turisme, men kun på visse vilkår og indtil den 31. december 1985. Denne artikel må forstås således, at sådanne overførsler skulle have været liberaliseret straks, såfremt der ikke på denne måde var indført en undtagelse.

d) Kontrolforanstaltninger vedrørende valutaoverførsler

27 Det sidste af de spørgsmål, de foreliggende sager rejser, er, om og i bekræftende fald i hvilken udstrækning medlemsstaterne har beholdt beføjelsen til at anvende en valutakontrol på de overførsler og betalinger, der er blevet liberaliseret.

28 Det skal i denne forbindelse først bemærkes, at den ved artikel 106 bestemte liberalisering forpligter medlemsstaterne til at tillade de af bestemmelsen omhandlede betalinger i den medlemsstats valuta, i hvilken fordringshaveren eller betalingsmodtageren opholder sig. Betalinger, der foretages i et tredjelands valuta omfattes altså ikke af denne bestemmelse.

29 Det må dernæst bemærkes, at det i artikel 2 i ovennævnte direktiv 63/340 anføres, at direktivet ikke berører medlemsstaternes ret til at kontrollere betalingernes art og faktiske gennemførelse«. Dette forbehold har formentlig sin baggrund i, at der, dengang direktivet blev udfærdiget, endnu ikke var gennemført en fuldstændig liberalisering af kapitalbevægelserne og af de betalinger, der vedrører varehandel og udveksling af tjenesteydelser.

30 Men heller ikke efter overgangsperiodens udløb er denne liberalisering gennemført i fuldt omfang. De i artikel 69 i traktaten omhandlede direktiver, som Rådet skal udstede for at gennemføre frie kapitalbevægelser, har faktisk endnu ikke afskaffet samtlige restriktioner på området, idet artikel 67 om frie kapitalbevægelser som fastslået af Domstolen i dom af 11. november 1981 (Casati, sag 203/80, Sml. 1981, s. 2595) må fortolkes således, at restriktioner for udførsel af valuta i pengesedler ikke kan anses for at være afskaffet ved overgangsperiodens udløb uden hensyn til indholdet af de i medfør af artikel 69 udstedte direktiver.

31 Medlemsstaterne har under disse omstændigheder beholdt beføjelsen til at føre kontrol med valutaoverførsler for at konstatere, at der ikke i realiteten er tale om kapitalbevægelser, der ikke er liberaliserede. Betydningen af denne beføjelse er så meget større, som den har sammenhæng med de opgaver, der efter traktatens artikler 104 og 107 påhviler medlemsstaterne på valutaområdet, herunder eventuelt indførelsen af passende foranstaltninger for at hindre kapitalflugt eller anden spekulation mod deres egen vaulta.

32 Artiklerne 108 og 109 indeholder regler om de foranstaltninger, der kan træffes og de procedurer, der skal følges i tilfælde af, at en medlemsstat har vanskeligheder eller alvorligt trues af vanskeligheder med hensyn til sin betalingsbalance. Disse bestemmelser, der også vil kunne få virkning efter gennemførelsen af fuldstændig frie kapitalbevægelser, kan imidlertid kun anvendes i krisetider.

33 Uden for krisetider og indtil der er gennemført fuldstændig frie kapitalbevægelser, må det derfor anerkendes, at medlemsstaterne har kompetence til at kontrollere, at valutaoverførsler, der angives at ske til liberaliserede betalinger, ikke anvendes på anden måde, således at der er tale om kapitalbevægelser, der ikke er tilladt. Medlemsstaterne kan med henblik herpå kontrollere arten og den faktiske gennemførelse af de omhandlede forretninger eller overførsler.

34 Denne kontrol må imidlertid ske under iagttagelse af de begrænsninger, fællesskabsretten sætter, navnlig de begrænsninger, der følger af den fri udveksling af tjenesteydelser og de dermed forbundne betalinger. Kontrollen må derfor ikke medføre, at betalinger og overførsler, der vedrører udveksling af tjenesteydelser begrænses til et bestemt beløb pr. forretning eller pr. tidsrum, idet kontrollen i så fald udgør en hindring for de friheder, der er anerkendt ved traktaten. Den omhandlede kontrol vil derfor heller ikke kunne gennemføres således, at den indebærer, at disse friheder gøres illusoriske eller faktisk beror på forvaltningens skøn.

35 Dette er ikke til hindrer for, at en medlemsstat fastsætter forskellige beløbsgrænser, inden for hvilke der ikke gennemføres kontrol, og omvendt ved en

overskridelse af disse beløbsgrænser kræver dokumentation for, at beløbene faktisk er brugt til udveksling af tjenesteydelser, alt under forudsætning af, at beløbsgrænserne ikke fastsættes på en sådan måde, at den sædvanlige udveksling af tjenesteydelser bringes i fare.

36 Det tilkommer den nationale ret i hvert enkelt tilfælde at afgøre, om den kontrol med valutaoverførsler, der er omtvistet i en for den verserende retssag, gennemføres under iagttagelse af de ovenfor angivne begrænsninger.

37 På baggrund af det ovenfor anførte kan de præjudicielle spørgsmål besvares således, at artikel 106 i traktaten skal fortolkes på følgende måde:

— valutaoverførsler med henblik på turist-, forretnings-, studie- og kurrejser udgør betalinger og ikke kapitalbevægelser, også selv om de foretages ved overførsel af rede penge i form af pengesedler;

— restriktioner for sådanne betalinger er afskaffet fra overgangsperiodens udløb;

— medlemsstaterne har fortsat beføjelse til at kontrollere, at valutaoverførsler, der angives at ske til liberaliserede betalinger, ikke faktisk anvendes til kapitalbevægelser, der ikke er tilladt;

— denne kontrol kan ikke medføre, at betalinger og overførsler, der vedrører udveksling af tjenesteydelser begrænses til et bestemt beløb pr. forretning eller pr. tidsrum, eller at de ved traktaten anerkendte friheder gøres illusoriske eller beror på forvaltningens skøn;

— i forbindelse med denne kontrol kan der fastsættes visse beløbsgrænser, inden for hvilke der ikke gennemføres kontrol, og omvendt ved en overskridelse af disse beløbsgrænser kræves dokumentation for, at beløbene faktisk er brugt til udveksling af tjenesteydelser, alt under forudsætning af, at beløbsgrænserne ikke fastsættes på en sådan måde, at den sædvanlige udveksling af tjenesteydelser bringes i fare.

Sagens omkostninger

38 De udgifter, der er afholdt af den belgiske regering, Forbundsrepublikken Tysklands regering, den franske regering, den italienske regering, den nederlandske regering samt Kommissionen, der har indgivet indlæg for Domstolen, kan ikke godtgøres. Da retsforhandlingerne i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den nationale domstol, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagens omkostninger.

På grundlag af disse præmisser

kender

DOMSTOLEN

vedrørende de spørgsmål, som er forelagt den af Tribunale di Genova ved kendelser af 12. juli og 22. november 1982, for ret:

Traktatens artikel 106 skal fortolkes på følgende måde:

— **valutaoverførsler med henblik på turist-, forretnings-, studie- og kurrejser udgør betalinger og ikke kapitalbevægelser, også selv om de foretages ved overførsel af rede penge i form af pengesedler;**

— **restriktioner for sådanne betalinger er afskaffet fra overgangsperiodens udløb;**

— **medlemsstaterne har fortsat beføjelse til at kontrollere, at valutaoverførsler, der angives at ske til liberaliserede betalinger, ikke faktisk anvendes til kapitalbevægelser, der ikke er tilladt;**

— **denne kontrol kan ikke medføre, at betalinger og overførsler, der vedrører udveksling af tjenesteydelser begrænses til et bestemt beløb pr. forretning eller pr. tidsrum, eller at de ved traktaten anerkendte friheder gøres illusoriske eller beror på forvaltningens skøn;**

— i forbindelse med denne kontrol kan der fastsættes visse beløbsgrænser, inden for hvilke der ikke gennemføres kontrol, og omvendt ved en overskridelse af disse beløbsgrænser kræves dokumentation for, at beløbene faktisk er brugt til udveksling af tjenesteydelser, alt under forudsætning af, at beløbsgrænserne ikke fastsættes på en sådan måde, at den sædvanlige udveksling af tjenesteydelser bringes i fare.

Mertens de Wilmars Koopmans Bahlmann Galmot

Pescatore Mackenzie Stuart Bosco Everling Kakouris

Afsagt i offentligt retsmøde i Luxembourg den 31. januar 1984.

For justitssekretæren

J. A. Pompe

Assisterende justitssekretær

J. Mertens de Wilmars

Præsident

FORSLAG TIL AFGØRELSE FRA GENERALADVOKAT G. F. MANCINI FREMSAT DEN 15. NOVEMBER 1983 [1]

Høje Domstol.

1. De præjudicielle sager, i hvilke jeg her skal fremsætte forslag til afgørelse, drejer sig om eksport inden for Fællesskabet af udenlandsk valuta til betaling af tjenesteydelser under turist-, kur-, studie- og forretningsrejser. Der kræves først og fremmest en afgørelse af, om, og i bekræftende fald hvorledes de her henhørende foreteelser er reguleret i fællesskabsretten. Domstolen skal altså fortolke EØF-traktatens regler om liberalisering af løbende betalinger for tjenesteydelser, der indebærer, at modtageren af tjenesteydelsen begiver sig fra sit bopælsland til det land, hvor tjenesteydelsen præsteres.

1 — Oversat fra italiensk.